

METHODS FOR DEVELOPING BASIC AND TOPIC-SPECIFIC COMPETENCIES IN TEACHING THE ANATOMY OF THE DIGESTIVE SYSTEM.

Qoyilova Mehriniso Djurayevna

Associate Professor of the Bukhara State Pedagogical Institute.

mexrinisoqoilova@mail.com

Sarvinoz Jamolova,

Ruhshona Muhamadova,

Adiba Ashrapova,

Students of the Bukhara State Pedagogical Institute.

Annotation

This article analyzes the role and significance of the competency-based approach in teaching the anatomy of the digestive system. The competency-based approach helps students acquire not only theoretical knowledge but also practical skills and professional competencies. The article outlines methods for developing both general (communicative, information and communication, critical thinking, teamwork) and subject-specific (morphological, topographical, clinical, experimental) competencies. The authors justify the need for integrating clinical practice into the teaching of anatomy and advocate for an individualized approach based on modular education.

Keywords:

Experimental competence, media technology, integration, clinical competence, topographic competence, morphological competence.

OVQAT HAZM QILISH A'ZOLARI ANATOMIYASINI O'QITISHDA TAYANCH VA MAVZUGA OID XUSUSIY KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISH USULLARI.

Qoyilova Mehriniso Djurayevna,

Buxoro davlat pedagogika instituti dotsenti.

mexrinisoqoilova@mail.com

Sarvinoz Jamolova,

Ruhshona Muhamadova,

Adiba Ashrapova,

Buxoro davlat pedagogika instituti talabalari.

Annotatsiya

Mazkur maqolada ovqat hazm qilish tizimi anatomiyasini o'qitishda kompetensiyaviy yondashuvning o'рни va ahamiyati tahlil qilinadi. Kompetensiyaviy yondashuv talabalarda nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikma va kasbiy malakalarni shakllantirishga xizmat qiladi. Maqolada tayanch (kommunikativ, axborot-kommunikatsiya, tanqidiy fikrlash, jamoaviy ishlash) hamda mavzuga oid xususiy (morfologik, topografik, klinik, eksperimental) kompetensiyalarni rivojlantirish yo'llari ko'rsatib o'tilgan. Mualliflar anatomiya fanini o'qitishda klinik amaliyot bilan integratsiya qilish zaruratini asoslab, modulli ta'lim asosida individual yondashuvni ilgari surganlar.

Аннотация

В данной статье анализируются роль и значение компетентностного подхода в преподавании анатомии пищеварительной системы. Компетентностный подход способствует овладению студентами не только теоретическими знаниями, но и практическими навыками, а также профессиональными компетенциями. В статье изложены методы формирования как общих (коммуникативных, информационно-коммуникационных, критического мышления, работы в команде), так и предметных (морфологических, топографических, клинических, экспериментальных) компетенций. Авторы обосновывают необходимость интеграции клинической практики в процесс преподавания анатомии и подчёркивают важность индивидуального подхода на основе модульного обучения.

Kalit so'zlar:

Eksperimental kompetensiya, mediatexnologiya, integratsiya, klinik kompetensiya, topografik kompetensiya, morfologik kompetensiya.

Ключевые слова:

Экспериментальная компетенция, медиатехнология, интеграция, клиническая компетенция, топографическая компетенция, морфологическая компетенция.

Kirish

Odam organizmi tuzilishini o'rganishda ovqat hazm qilish tizimi alohida ahamiyatga ega bo'lib, uning normal anatomiyasi kelgusida fiziologiya, gistologiya, patanatomiya va klinik fanlarni puxta o'zlashtirish uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Oliy ta'lim muassasalarida anatomiya fanini o'qitishda kompetensiyaviy yondashuv asosiy metodologik tamoyil sifatida qaralmoqda. Chunki kompetensiyalar talabalarining nafaqat bilim, balki amaliy ko'nikma va kasbiy malakalarini shakllantirishni ta'minlaydi. Mazkur maqolada ovqat hazm qilish a'zolari anatomiyasini o'qitishda tayanch va mavzuga doir xususiy kompetensiyalarni tarkib toptirish yo'llari tahlil qilinadi.

Tayanch kompetensiyalarni shakllantirish

Ovqat hazm qilish tizimi anatomiyasini o'rganish jarayonida talabalarda umumiy tayanch kompetensiyalar shakllantiriladi. Jumladan kommunikativ kompetensiya anatomik terminlarni to'g'ri talaffuz qilish, organlarning morfologik tuzilishini izchil tushuntirish orqali rivojlanadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish kompetensiyasi elektron atlaslar, 3D-modellar va virtual disseksiya dasturlari yordamida ta'minlanadi. Tanqidiy fikrlash va tahliliy yondashuv kompetensiyasi klinik vaziyatlarni tahlil qilish, turli kasalliklar anatomik asoslarini o'rganish jarayonida rivojlanadi. Shuningdek jamoada ishlash kompetensiyasi laboratoriya mashg'ulotlari davomida guruhviy topshiriqlarni bajarish orqali tarkib topadi.

Mavzuga oid xususiy kompetensiyalarni shakllantirish

Ovqat hazm qilish tizimining anatomiyasini o'rganishda talabalarda ushbu fanga xos maxsus kompetensiyalar shakllantirilishi zarur. Morfologik kompetensiya ovqat hazm qilish yo'li va yordamchi bezlarning tuzilishi, qatlamlari hamda histologik xususiyatlarini o'zlashtirish orqali shakllanadi. Topografik kompetensiya a'zolarining qorin bo'shlig'ida va boshqa anatomik sohalarda joylashuvi, ularning o'zaro munosabatini aniqlash orqali rivojlanadi. Klinik kompetensiya esa anatomiya bilimlarini tibbiy amaliyot bilan bog'lashni ko'zda tutadi. Masalan oshqozon yarasi, jigar sirrozi yoki ichak tutilishi kabi patologik holatlarni anatomik bilim asosida tushuntirish orqali talaba kelajakdagi kasbiy faoliyatida zarur bo'ladigan ko'nikmalarga ega bo'ladi. Eksperimental kompetensiya preparatlar bilan ishlash, laboratoriya kuzatuvlarini olib borish va mikroskopik tahlillarni o'tkazish orqali shakllanadi.

O'qitish metodlari va texnologiyalari

Kompetensiyalarni rivojlantirishda o'qitish metodlari muhim o'rin tutadi. Ovqat hazm qilish a'zolari anatomiyasini o'qitishda interfaol metodlar keng qo'llaniladi. Masalan muammoli vaziyatlar asosida talabalarga klinik holatlarni tahlil qilish topshiriladi. Axborot texnologiyalari yordamida 3D-modellarda oshqozon, jigar, ichaklarning tuzilishi ko'rsatiladi. Amaliy mashg'ulotlarda esa talabalarga preparatlar, maketlar va virtual laboratoriya dasturlari bilan ishlash imkoniyati yaratiladi. Shu bilan birga modulli ta'lim asosida har bir ovqat hazm qilish bo'limi alohida modul sifatida o'qitilib, natijada talabaning individual kompetensiyalari baholanadi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda ovqat hazm qilish tizimi anatomiyasini o'qitishda kompetensiyaviy yondashuv qo'llanishi talabalarda nafaqat bilim balki mustaqil fikrlash, amaliy ko'nikma va kasbiy malaka hosil bo'lishini ta'minlaydi. Tayanch kompetensiyalar ularning umumiy kasbiy shakllanishini, mavzuga oid xususiy kompetensiyalar esa bo'lajak mutaxassis sifatida anatomik bilimlarni amaliy faoliyatga tatbiq etishini kafolatlaydi. Shu bois anatomiya fanini o'qitishda innovatsion metodlar, mediatexnologiyalar va klinik amaliyot bilan integratsiya asosiy yo'llar sifatida qaralishi maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Рахмонов, Р. Р., Самандаровна, Қ. Д., & Норова, Д. Х. (2022). БУХОРО ВИЛОЯТИ СУВ ҲАВЗАЛАРИДА УЧРАЙДИГАН НОДИР ВА КАМЁБ БАЛИҚХЎР ҚУШЛАР БИОЛОГИЯСИ ВА ЭКОЛОГИЯСИГА ДОИР МАЪЛУМОТЛАР. *AGROBIOTEXNOLOGIYA VA VETERINARIYA TIBBIYOTI ILMIY JURNALI*, 1(1), 28-34.
2. Kalandarova, D., & Karimov, D. (2022). BIOLOGIYA FANINI O'QITISHDA MULTIMEDIADAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI. *Science and innovation*, 1(B8), 2276-2279.
3. Kalandarova, D. S., & Bakayeva, S. B. (2022). BIOLOGIYA O'QITISH METODIKASIDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARINI O'RNI. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 2(2), 43-47.
4. Samandarovna, K. D. Toshtemir o'g'li, KD (2024). *AXBOROT TEXNOLOGIYALARINING BIOLOGIYA FANLARIGA TA'SIRI. O'ZBEKISTONDA TEXNIKA FAN TADQIQOTLARI*, 2(2), 243-249.
5. Каландарова, Д. С. (2021). МЕТОДИКА РЕШЕНИЯ ЗАДАЧ ПО БИОЛОГИИ. *Scientific progress*, 2(1), 1609-1611.
6. Каландарова, Д. (2020). Использование зеленой хлореллы, выращенной в органоминеральной среде, в качестве пищевых продуктов в рыбоводстве. *ЦЕНТР*

НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 2(2).

7. Raimov, A. R., Bakayeva, S. B., & Kalandarova, D. S. (2024). Ecological groups of mammals found in Bukhara region and adjacent areas. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 538, p. 03008). EDP Sciences.
8. Каландарова, Д., & Рахмонова, Ш. (2025). МЕТОДИКА ОРГАНИЗАЦИИ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ СТУДЕНТОВ В КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЙ СИСТЕМЕ ПО ПРЕДМЕТУ АНАТОМИИ И ФИЗИОЛОГИИ ЧЕЛОВЕКА. *Молодые ученые*, 3(1), 21-23.
9. Каландарова, Д. С., & кизи Студентка, П. З. З. Н. (2024). МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ БИОЛОГИИ ИХ ОСОБЕННОСТИ И УСЛОВИЯ ПРИМЕНЕНИЯ ПРАКТИЧЕСКИЕ МЕТОДЫ ОБУЧЕНИЯ. *ZAMONAVIY TA'LIMDA FAN VA INNOVATSION TADQIQOTLAR*, 2(4), 27-32.
10. Каландарова, Д. С. (2024). УЧЕБНЫЙ ПРЕДМЕТ «БИОЛОГИЯ». МЕТОДИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ДОКУМЕНТОВ, РЕГЛАМЕНТИРУЮЩИХ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ УЧИТЕЛЯ БИОЛОГИИ. *International journal of scientific researchers (IJSR) INDEXING*, 4(2), 36-39.
11. Каландарова, Д. (2022). МЕТОДИКА ФОРМИРОВАНИЯ УМЕНИЙ И НАВЫКОВ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ БИОЛОГИИ. *Евразийский журнал академических исследований*, 2(13), 38-41.
12. Kalandarova, D. (2022). Talabalarda mediatexnologiyalardan foydalanish kompetentligini rivojlantirishning mazmun-mohiyati. *Buxoro davlat pedagogika instituti jurnali*, 2(2).
13. Павлова, в. (2023). Използване на контекст в обучението по химия за ангажираност на учениците от 11 клас по тема "едновалентни алкохоли". *Natural science & advanced technology education*, 32.
14. Djurayevna, K. M. (2021). Russian Language as A Foreign Language in Medical Universities. *Eurasian Journal of Research, Development and Innovation*, 3, 14-18.
15. Койилова, М. Д., & Кароматов, И. Д. (2017). Фасоль как лечебное средство (обзор литературы). *Биология и интегративная медицина*, (8), 114-133.
16. Койилова, М. Д. (2018). Синяк обыкновенный, итальянский. *Биология и интегративная медицина*, (9), 117-121.
17. академических исследований, 3(9), 137-141.
18. Койилова, М. Д. (2020). Изменение Культуры Семейных Ценностей В Условиях Перехода К Модели Современной Семьи. In *Сборники конференций НИЦ Социосфера* (No. 8, pp. 164-167). Общество с ограниченной ответственностью Научно-издательский центр "Социосфера".
19. Djuraevna, K. M. (2023). Methodology of Inclusion of Healthy Lifestyle Skills in Adolescents with Deviant Behavior.
20. QURBONOVA, G., & KOYILOVA, M. DEVIANT XULQLI O'SMIRLARNI MEHNAT VOSITASIDA TARBIYALASH. *Pedagogik mahorat*, 102.
21. Qoyilova, M. (2022). Xulqi og 'ishgan o 'smirlarni mehnat vositasida tarbiyalash. *Buxoro davlat pedagogika instituti jurnali*, 2(2).
22. Mekhriniso Qoyilova. The need for professional competence development in the training of senior nurses. *Jamiyat va innovatsiyalar – Obshchestvo i innovatsii – Society and innovations Journal* home page: <https://inscience.uz/index.php/socinov/index>
23. Khoyilova Mekhriniso Djuraevna *MIDDLE EUROPEAN SCIENTIFIC BULLETIN*

ISSN 2694-9970 Middle European Scientific Bulletin, VOLUME 17 Oct 2021
Copyright (c) 2021 METHODS OF FORMATION OF POSITIVE BEHAVIOR IN ADOLESCENTS.

24. Qoilova , M. (2023). DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES IN THE TRAINING OF SENIOR NURSES THROUGH THE STRUCTURAL ANALYSIS OF PROFESSIONAL COMPETENCE AND PROFESSIONAL MOBILITY. Yevraziyskiy jurnal akademicheskix issledovaniy, 3(9), 137–141. izvlecheno ot <https://inacademy.uz/index.php/ejar/article/view/20623> DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.8371586>